
5

Afscheid van de heer Knops (CDA)

Aan de orde is **het afscheid van de heer R.W. Knops (CDA)**.

De voorzitter:

Aan de orde is het afscheid van onze collega Knops. Voordat we nu al allemaal afscheid gaan nemen — stiekem wel, hè — ga ik eerst, zoals te doen gebruikelijk, de afscheidsbrief van de heer Knops voorlezen. Welkom ook aan de familie. Ik hoor dat de echtgenote en de kinderen van de heer Knops aanwezig zijn. Welkom.

"Geachte Voorzitter, beste Vera,

11 oktober 2005 kwam ik vanuit het Limburgse ternaauwer-nood binnen zonder ID ("anders kunt u meneer Weisglas vertellen dat de beëdiging niet doorgaat"). Ik was de week ervoor getrouwd en had de dag ervoor als wethouder nog een interview gegeven waar de 44(!)-koppige CDA-fractie — u heeft zelf een uitroepeten erachter gezet — "niet onverdeeld gelukkig mee was. Kortom: een soepele entree.

In die zeventien jaar heb ik zes verkiezingen en zeven kabinetten meegemaakt. Vijf Kamervoorzitters. Vier fractievoorzitters. Honderden collega's heb ik zien komen en gaan.

Jaren die ik voor geen goud had willen missen. Zo veel dingen mogen doen, zo het verschil kunnen maken en zo veel bijzondere en ook weer heel gewone mensen mogen ontmoeten. Dat heb ik altijd gezien als een voorrecht, maar ook als een dure plicht om te handelen in de functies waar ik de mogelijkheid had het verschil te maken vanuit mijn politieke idealen.

Politiek gaat altijd over mensen, over hoe we ervoor zorgen dat niemand achterblijft, dat mensen in verbinding met elkaar blijven, over respect en fatsoen en over goede zorg en onderwijs.

Ik heb tijdens bezoeken als buitenlandwoordvoerder in Afrika en het Midden-Oosten veel armoede, ontbering en uitzichtloosheid gezien. Telkens bij terugkeer in Nederland denk je: wat hebben we het toch goed. En tegelijk liggen er hier ook nog grote problemen en is er armoede. De maakbaarheid van de samenleving is echter niet alleen voorbehouden aan "de overheid". Iedereen kan daar als individu een steentje aan bijdragen. Geen geweld tegen hulpverleners, geen afval dumpen, geen haat zaaien via social media, maar anderen helpen en niet alleen aan jezelf denken.

Er waren hoogte- en dieptepunten, momenten die ik nooit zal vergeten: de intensieve besluitvorming over artikel 100-missies, de terugkeer van gesneuvelden en gewonde militairen, de ramp met de MH17 en de impact van covid op onze samenleving. Maar ook de persoonlijke dimensie met collega's op pad, zoals je het in de Kamer zelden ziet: slapende VVD'ers, gezellige PvdA'ers en schietende SP'ers. Dan leer je de mensen écht kennen. Hun drijfveren en karakter. En dat helpt in de debatten. Om het niet meteen persoonlijk te maken, maar om de inhoud centraal te zetten.

En juist hier zijn we nog niet klaar. Hier ligt voor de politici van deze tijd een opdracht. Bij de vrijheid die we kennen hoort verantwoordelijkheid. Van de politici, van de overheid, maar ook van de burgers. En die samenleving zijn we allemaal. Vriendelijkheid en een groet kost niets, maar het maakt de samenleving zo veel meer samenleving.

Een bijzondere onderbreking was voor mij de periode als bewindspersoon op het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, waar we samen met de ambtenaren, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en medeoverheden, en met steun van deze Kamer — in een turbulente periode — (digitale) inclusie op de agenda hebben gezet. Waar we het leven van de inwoners in de Caribische delen van het Koninkrijk na de orkanen en de covidpandemie weer perspectief geboden hebben, met concrete medische en voedselhulp en verbondenheid. Waar we geïnvesteerd hebben in de relaties met onze bureaus in Duitsland en België, en waarbij we maatschappelijk rendement als uitgangspunt hebben genomen voor alles wat we met rijksvastgoed doen.

En ... Er was het vertrek van de Tweede Kamer van het Binnenhof. Wat Lodewijk Napoleon en Thorbecke eerder niet lukte, is uiteindelijk gelukt: het parlement verhuizen van het Binnenhof. Ik hoop dat u inmiddels een beetje gewend bent. En aangezien ik nog steeds word aangesproken op niet-werkende liften, wil ik aangeven dat u daarvoor echt bij het Presidium moet zijn!" Waarvoor dank.

"Na 25 jaar in de politiek is het gezond om de steven te wenden. Wij zijn allen voorbijgangers. Ik ben veel langer gebleven dan gedacht, maar had het nooit willen missen.

Tegen die achtergrond verlaat ik Den Haag voor een nieuwe taak. Wat mij indertijd dreef om me als 17-jarige aan te melden voor de officiersopleiding aan de KMA werd ook in al die jaren in Den Haag een belangrijke drijfveer, en dat blijft het: investeren in internationale vrede en veiligheid en rechtvaardigheid. 33 jaar later is de noodzaak hiertoe groter dan ooit.

Ten slotte. Ik dank allen die in mij hun vertrouwen hebben gesteld voor hun steun. Allereerst de duizenden mensen die in die jaren op me gestemd hebben. Ik dank de collega's die ik deze zeventien jaar in de Tweede Kamer en in het kabinet heb meegemaakt voor de samenwerking. Ik dank alle medewerkers van de Tweede Kamer voor hun loyaliteit en hun grote dienstbaarheid. Bijzondere dank ook aan alle CDA-collega's met wie ik in de afgelopen jaren fijn heb mogen samenwerken. Last but not least dank ik mijn familie: mijn echtgenote en onze kinderen, voor hun geduld, incasservermogen en hun toewijding. Zonder hen had ik dit nooit kunnen doen.

Het ga u allen goed en zoals ze in Limburg zeggen: 't is een kwestie van geduld, rustig wachten op den daag dat hiël Holland ..."

Het ga je goed, Raymond!

(Applaus)

De voorzitter:

Beste Raymond,

Vandaag neem je afscheid van de Kamer. Je bent al Kamerlid sinds 2005, zij het niet aaneengesloten. Jouw politieke loopbaan kenmerkt zich door een grote inzet voor de democratie en de publieke zaak.

Je lidmaatschap van deze Kamer kent ondanks die staat van dienst wel een nogal eigenzinnig verloop. Je gaf dat zelf al aan. Je debuteerde in oktober 2005 en vertrok ruim een jaar later weer omdat het kabinet-Balkenende III viel. In maart 2007 kwam je als nummer 45 opnieuw in de Kamer. Na de verkiezingen in 2010 greep je er nèt naast omdat je een andere kandidaat met voorkeursstemmen voor moest laten gaan. Drie maanden later kon je wegens het vertrek van een ander toch weer toetreden. En dan zijn we er nog niet, want in 2017 tot 2021 werd je staatssecretaris, minister en weer staatssecretaris van Binnenlandse Zaken, om vervolgens terug te keren als Kamerlid. De cirkel is rond.

Niet alleen had jouw Kamerlidmaatschap een bijzonder verloop. Zo noteer ik dat je tijdens jouw politieke loopbaan ook een noodlanding hebt meegemaakt in Sudan, en een hevige storm met windkracht 9 op het kersverse schip Johan de Witt, waardoor je urenlang op zee moest dobberen voordat het schip met hulp van vier sleepboten veilig de haven in kon worden geloodst. Dat het Kamerlidmaatschap zo avontuurlijk kan zijn, had zelfs jij als ex-officier van de Koninklijke Luchtmacht niet vooraf kunnen bedenken. Jouw werk kenmerkt zich door grote overgave, eigenzinnigheid en altijd rechtdoorzee. Al bracht die laatste houding je ook een pijnlijke ontmoeting met een zee-egel op Sint-Eustatius, waardoor je een tijdje gebliesseerd was.

Jouw eigenzinnigheid liet je al meteen zien bij je maidenspeech in 2005. Die ging natuurlijk over de begroting van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties, maar ook over het Haagse gedoe en dat je moest wennen aan de mediahypes. Als nieuwkomer stelde je ook dat niet alles wat in de Kamer gezegd wordt, doordringt in de buitenwereld. Je zei toen ook al dat jouw maidenspeech hopeloos in de vergetelheid zou raken. Daarom kan ik het niet laten om er tóch nog wat over te zeggen.

Want er was een probleem met je maidenspeech. Jouw oratie bedroeg ongeveer 1.600 woorden, waarbij je er meer dan 800 besteedde aan een inleiding, om pas daarna over te gaan naar het onderwerp, namelijk de begroting. Je overschreed toen je spreektijd ruim en mijn voorganger Frans Weisglas zei daarover: "Ik feliciteer u van harte met uw maidenspeech. Ik heb zelden iemand meegemaakt die zo stoïcijns langs het brandende rode lampje heen kon kijken. Wij stellen ons daarover nog wel in verbinding met uw fractiesecretaris." Nou, dat waren nog eens tijden! Het was natuurlijk niet toevallig dat jij daarna ook fractiesecretaris werd, waarbij jij je fractiegenoten uitstekend in het gareel wist te houden.

Als lid van het Presidium heb je je bijdrage geleverd aan het besturen van de Kamer en kreeg je veelvuldig te maken met de renovatie van het Binnenhof en de verhuizing van de Tweede Kamer. En ook niet toevallig werd je daarna staatssecretaris met hetzelfde onderwerp in je portefeuille. De verhuizing is goed gegaan. Ik denk dat dat ook te maken heeft met de militaire precisie en de militaire opgave die het was. Je hebt onze Kamer letterlijk een mosterdgeel randje gegeven. Dat was, denk ik, Lodewijk Napoleon of Thorbecke nooit gelukt.

In je loopbaan heb je je beziggehouden met onderwerpen zoals Defensie en de Caraïben, en je hebt dat altijd met een warm maar ook kritisch hart gedaan.

En hoe kan ik het vergeten: de beruchte en altijd drukbezochte borrel van Limburg. Dat was vaste prik, want je bent ook echt een gezelligheidsdier. De mensen die je goed kennen, weten dat je met jou behoorlijk kunt lachen. Je vindt gezelligheid en hartelijkheid belangrijk.

In je nieuwe werkzame leven word je bestuursvoorzitter van de Nederlandse Industrie voor Defensie en Veiligheid. Een functie die zeer in je straatje past, zei je tegen mij.

Raymond, bedankt voor je jarenlange inzet. Wij wensen je alle goeds voor het vervolg. Dank je wel.

(Applaus)

De voorzitter:

Ik schors de vergadering voor vijftien minuten, zodat u in de zaal afscheid kunt nemen van collega, bijna ex-collega, Knops. Als daarvoor nog meer tijd nodig is, dan verzoek ik u om na dat kwartier buiten de plenaire zaal verder te gaan.

De vergadering wordt van 14.01 uur tot 14.13 uur geschorst.